

CUVÂNTĂRILE PATRIARHULUI JUSTINIAN MARINA

de Pr. Lect. Dr. **Marius IOANA**

Abstract: Accused and appreciated at the same time, now, at four decennia after the Patriarch Justinian's passing away, it is necessary to perform a close spiritual analysis in order to appreciate properly the diligence of this providential clergyman. For Patriarch Justinian, the theology of the deed twined with the theology of the word. However, probably the most important was his love for people, the charisma that he started practicing in his family and his parish and that he then perfected through his hierarchical activity. Patriarch Justinian's hierarchical activity was providential for our Church and for the Romanian people. His life was just as his sermon.

Keywords: sermon, Patriarch Justinian, speech, church

Au trecut mai bine de patru decenii de la mutarea la cele veșnice a Patriarhului Justinian. În această perioadă de timp, s-a glosat mult despre activitatea de aproape trei decenii a părintelui patriarh. Contestat și apreciat în același timp, acum după ce „spiritele” se vor liniști, este necesară o cercetare duhovnicească atentă pentru a aprecia cum se cuvinte osteneala acestui slujitor providențial. Recent, în cadrul unui simpozion național, unul dintre vorbitori a „criticat” atitudinea Patriarhului Justinian față de monahi, atitudine pe care oratorul ar fi presupus-o dintr-o cuvântare a părintelui patriarh adresată unor călugări. În acest context, am înțeles că este nevoie de a explicita, poate, circumstanțele, împrejurările și mai ales formele de cenzură utilizate de propaganda atee pentru a compromite, a minimaliza sau chiar a reține și a reinterpretă orice cuvântare pentru atingerea unor obiective bine urmărite.

Analiza volumelor intitulate sugestiv „Apostolat social”, lucrări ce cuprind evenimente și cuvântări pentru fiecare an de slujire patriarhală, ne revelează activitatea prodigioasă a părintelui Justinian. Zeci de mii de kilometri parcurși, sute de întâlniri cu marile personalități politice și religioase ale vremii, vizite, întâlniri, congrese, reprezintă doar o parte din apostolatul creștinpus în slujba Bisericii și a credincioșilor ei. Acuzat de unii „că nu are studii”, Părintele Patriarh Justinian a depășit de mai multe ori distanța parcursă de Sfântul Apostol Pavel în călătoriile misionare din Asia și Europa. S-a preocupat de românii de pretutindeni, cercetându-i și trimitându-le preoți și toate cele necesare slujirii Bisericii. În timp ce toate bisericile din

lagărul comunist au fost aproape desființate, în România, prin înțelepciunea patriarhului nostru, Biserica se îngrijea de credincioșii ei. Preoții, călugării și intelectualii întemnițați, odată eliberați, aflau în patriarh un real sprijin pentru angajarea și reintegrarea lor socială. Tinerii teologi care dovedeau o bună pregătire școlară erau trimiși în străinătate pentru a se pregăti mai bine pentru Biserică și pentru școala de teologie românească. Există încă martori în viață care au avut ocazia să interacționeze cu Patriarhul Justinian și care confirmă dragostea sinceră și neîndoielnică împărtășită tuturor. Cred că este suficient să amintim cum au fost recuperați, dintre întemnițați, mari personalități ale Bisericii, precum Bartolomeu Anania, Antonie Plămădeală, viitori ierarhi, excluși inițial din monahism, pentru ca apoi, prin lucrarea Patriarhului Justinian, să fie reabilitați și investiți în apostolatul Bisericii noastre. Alți tineri au fost păstrați în proximitate, în administrația patriarhală sau la conducerea școlii de teologie, așa cum a fost cazul părintelui Ioan Negruțiu. Însă, poate cea mai importantă slujire a Patriarhului Justinian a fost dragostea pe care a avut-o pentru oameni, harisma pe care a inițiat-o în familie și în parohie și pe care a desăvârșit-o prin slujirea arhierescă. La tineri a ținut ca la propriii copii, le-a fost părinte și îndrumător, și mai presus, le-a fost pildă de dragoste pentru Dumnezeu și exemplu de slujire a aproapelui. Povestea unul dintre tinerii de odinioară din administrația patriarhală cum a încercat de mai multe ori, din curiozitate, să descopere dacă este adevărat ce se spunea despre patriarh, că se roagă mult și postește aspru. Și aceste zvonuri s-au confirmat. L-a surprins pe părintele patriarh singur în cameră, îngenunchat timp îndelungat, iar cu o altă ocazie, plimbându-se pe alea din curtea palatului patriarhal și susținându-l de braț, a simțit fragilitatea trupului nevoitorului lui Hristos și brațele slăbite de post îndelungat. De asemenea, patriarhul a știut să mângâie psalmii arghezieni și să vindece blestemele ierodiaconului poet. Pe cei mai răzvrățiți i-a temperat cu răbdare, i-a îmbărbătat pe cei deznădăjduți, având un dar special de a privi în interiorul interlocutorului și de a oferi cuvinte potrivite pentru încurajarea și susținerea sufletească a fiecăruia. Persoanelor pe care le întâlnea pentru prima dată le încredința anumite slujiri care se dovedeau a fi potrivite în situațiile acelea.

Patriarhul Justinian Marina provenea dintr-o familie de țărani vâlceni, a dat examen de admitere la Seminarul din Râmnicu Vâlcea și a reușit să obțină o bursă la o concurență de 10 candidați pe un loc, a absolvit școala teologică, fiind premiant și apreciat de dascălii săi.¹ La nouă ani de la absolvire devine directorul Seminarului și un slujitor cunoscut și respectat de ierarhi și preoții slujitori.

¹ Pentru detalii vezi: pr. dr. Marius Ioana, *Patru decenii de la înveșnicirea Patriarhului Justinian Marina*, în „Columna” 2000, Revistă de cultură istorică, Timișoara, 2017, p. 208-210.

Activitatea predicatorială a Patriarhului Justinian poate fi împărțită în trei perioade: perioada în care a slujit Biserica în calitate de preot, apoi perioada slujirii ca arhieru și perioada predicatorială, în calitate de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Din prima perioadă nu s-au păstrat decât puține predici, însă suficiente pentru a descoperi omul duhovnicesc, preotul Ioan Marina. Predicile din această perioadă sunt inegalabile prin conținut și profunzime. Sunt adevărate perle oratorice, pe care, cred, și părinții bisericești le-ar lectura cu interes. Însă, o colecție de predici întregă parcă nu mișcă atât sufletul, cât lecturarea unei cuvântări. Iată ce rostea preotul Ioan Marina într-o predică: „Stăpân era și s-a coborât la lucrul pe care îl fac robii. Învățător era și s-a coborât mai jos decât ucenicii. Fiul lui Dumnezeu era și a primit partea celor mai disprețuiți dintre oameni. Cel dintâi era și a îngenuncheat în fața celor mai de jos pescari, de parc-ar fi fost cel de pe urmă. De atâtea ori le-a spus celor mândri și răi la suflet că stăpânul se cade să-și slujească slugile și că cei dintâi trebuie să fie ca și cei de pe urmă [...]. Și totuși, el spală și usucă bucuros cele douăzeci și patru de picioare bătătorite și nespălate demult, numai și numai ca să sape în acele inimi îndărătnicie și cuprinse încă de trufie, adevărul rostit din gura Sa, zadarnic, atâta amar de vreme”². Fragmentul este revelator și reprezintă mai mult decât o kerigmă apostolică. Este poate un rezumat al activității Mântuitorului Hristos, în el fiind cuprins tot înțelesul Sfintei Evanghelii, fără să lipsească nimic. Din acest răstimp, s-au publicat trei cuvântări despre Mântuitorul Hristos („Lemnarul din Nazaret”, „Din pescari apostoli”, „O pildă a lui Iisus”), iar din perioada anilor 1933-1939, s-au tipărit patru cuvântări rostite din calitate de director al Seminarului din Râmnicu Vâlcea. În data de 30 ianuarie 1933, cu prilejul sărbătoririi Sfinților Trei Ierarhi, considerați patronii spirituali ai școlilor de teologie, părintele director Ioan Marina spunea elevilor seminariști următoarele: „Sfinții Trei Ierarhi, Vasile, Grigorie și Ioan, au fost aleși patroni ai Seminarilor, pentru că istoria bisericească nu cunoaște între ierarhii Bisericii creștine minți mai luminate, voințe mai hotărâte și inimi mai plecate spre învățarea, apărarea și practicarea adevărilor creștine – adică, modele de preoți și ierarhi – decât pe ei. [...]. Știința laică și teologică, elocvența și tactul pastoral sunt calitățile activității celor trei ierarhi, prin care ei au ajuns tipul preoției ideale.”³ Concomitent cu predicarea Cuvântului, părintele Ioan Marina se îngrijea concret de situația Seminarului și a seminariștilor, într-o perioadă dificilă de criză economică și sărăcie. Majoritatea elevilor proveneau din familii sărace de țărani, neavând posibilitatea de întreținere minimă în școala din Râmnic. Experiența unui

² Patriarhul Justinian Marina, *Apostolat social. Pilde și îndemnuri pentru cler*, Ed. IBMO, București, 1949, p. 19.

³ *Ibidem*, p. 4-5.

trăitor evlavios a produs în lăuntru părintelui Ioan o forță de înțelegere și de predicare a adevărilor nemuritoare. „Totdeauna I-au fost dragi ucenicii Lui, chiar și Iuda. Clipă de clipă i-a îndrăgit cu o dragoste ce întrece orice dragoste, cu o dragoste atât de îndestulată, că uneori ucenicii nu s-au dovedi în stare s-o cuprindă în inimile lor mici. Atât era dragostea de mare.”⁴ Numai un părinte iubitor cunoaște ce reprezintă asemenea sentimente și cum ele pot schimba destinele viitorilor apostoli.

Din perioada slujirii în calitate de arhieru, până la investirea de patriarh, s-au publicat unsprezece cuvântări cu caracter pastoral, general, social, adresate unor comunități largi, pe care nu le poți cuprinde într-o predică. Dacă înainte părintele Ioan Marina se adresa „fiilor duhovnicești”, acum se adresează mulțimii parcă amorfe, existente doar prin „cantitate”. Înainte cuvintele erau precise, limpezi, teologice, profunde, iar acum sunt rostite fraze consensuale, aprecieri grandioase, prefigurative pentru începutul unei noi perioade, luminos-întunecate. Perioada august 1945 - noiembrie 1947 este una grea pentru Biserică și credincioși. Se încheiase de curând războiul, lăsând în urmă o populație distrusă de sărăcie și lipsuri, invalizi și copii orfani de care statul nu se putea îngriji. În Moldova erau treizeci și cinci de mii de copii orfani, pe care statul nu-i putea susține. Abia se reușește instituționalizarea a trei mii cinci sute de copii, restul de nouăzeci la sută rămânând fără hrană și adăpost. În atare situație, arhierul Justinian alcătuește un plan de asistență socială având două forme de exercitare: o formă de asistență închisă prin care copiii să fie plasați în orfelinate și o formă de asistență deschisă prin plasarea copiilor la rude, cunoscuți și familii creștine, activitate de care va trebui să se ocupe preoții. Se păstrează fotografii cu campanii de asistență socială, în care voluntari, alături de preoți, la îndemnul ierarhului, oferă hrană, îmbrăcăminte și asistență medicală celor aflați în nevoi. Într-o cuvântare despre aceste slujiri, arhierul Justinian spunea că „verificarea acestor metode de asistență socială am făcut-o personal, în familia noastră, întrucât părinții mei au crescut trei orfani din celălalt război alături de noi.”⁵

Teologia faptei părintelui patriarh a fost împletită cu teologia cuvântului. Preocuparea evidentă și reprezentativă a fost pentru binele aproapelui. Acest apostolat al fratelui a reprezentat conduita axiologică a misiunii arhieresti. Semnificative rămân cuvintele rostite la hirotonia întru arhieru, cuvinte care au ilustrat programul elocinței și liturghiei fratelui: „Acolo unde este îndoială, eu să samăn credință! Acolo unde este întristare, eu să samăn bucurie! Acolo unde este disperare, eu să samăn nădejde! Acolo unde este ceartă, eu să samăn pace! Acolo unde este ură, eu să samăn iubire!

⁴ *Ibidem*, p. 19.

⁵ *Ibidem*, p. 45.

Acolo unde este întuneric, eu să samăn lumină! O! Doamne Iisuse, fă ca nu numai eu să fiu mângâiat, ci să mângâiu și pe alții!”⁶ Cuvântarea orantă este o prelungire a rugăciunii personale, o valorificare a sensibilității interioare, o așezare spirituală complexă, congruentă în valorile universale eterne. Evenimentele interne și internaționale de la finele anului 1947 nu par să clatine credința și fermitatea arhiereului Justinian.

Cârja de mitropolit o va primi în 22 decembrie 1947, iar în 28 decembrie va fi instalat ca mitropolit al Moldovei, cu câteva zile înainte de abdicarea regelui Mihai și de instaurarea regimului comunist în România. Cu toate acestea, mărturisirea de credință a vlădiciei Justinian rămâne ca dovadă, percept și program pastoral-spiritual. „Biserica nu este legată de instituțiile vremelnice pe care oamenii și le creiază după nevoi și trebuințe de moment. Instituțiile create de oameni sunt trecătoare ca și întemeietorii lor. Biserica este a lui Dumnezeu cel veșnic, dar și a poporului pentru sufletul căruia este întemeiată de Domnul Iisus Hristos, prin sacrificiul Său.”⁷ În calitate de mitropolit rostește opt cuvântări, în care se observă o schimbare stilistică, o renunțare la felul natural, părintesc de expunere și motivare. Preocupările tematice se referă la făurirea unei lumi noi, la intensificarea eforturilor pentru menținerea păcii, la raportul dintre noua orânduire a țării și Biserică, exemplificând aspecte din viața religioasă a URSS.

Odată cu alegerea în scaunul patriarhal, în anul 1948, putem considera debutul celei de a treia perioade din activitatea predicatorială a vlădiciei Justinian. Este o perioadă grea, de cenzură, de cele mai multe ori efectuată de oameni incompetenți. Vechii colaboratori din administrația patriarhului sunt înlocuiți cu oportuniști, lingușitori și turnători, care executau ordine venite de la organele de partid. Însuși Patriarhul Justinian este urmărit atent, „povățuit” și cenzurat. Arhiereul care rostea cuvântări ocazionale încărcate de semnificații teologice, acum va fi înregistrat, pentru ca mai apoi, în textul cenzurat să fie introduse pasaje din lucrările și obiectivele politice ale vremii. Cuvântările ocazionale vor fi din ce în ce mai puține, iar cele rotite nu vor mai fi consemnate. La o cercetare atentă se poate observa că multe cuvinte și idei nu aparțin vlădiciei. Aparatul de cenzură nu permitea tipărirea unor cuvântări care apoi să ajungă la preoți, fără ca principiile socialiste să fie argumentate religios, biblic și patristic. Uneori cei ce lucrau la redactarea textelor, deși erau subalterni, aveau putere mai mare decât a șefilor lor. Însă cel mai bun argument împotriva urmăritorilor era redactarea și citirea textului care nu mai lăsa loc de interpretări. Pentru a înțelege jertfa Patriarhului Justinian pentru Biserică, trebuie cunoscute metodele prin care se manifesta aparatul opresiv în administrația bisericească.

⁶ *Ibidem*, p. 32.

⁷ *Ibidem*, p. 85.

De pildă, erau angajați funcționari responsabili cu transformarea misiunii bisericești în propagandă așa cum reiese din următorul fragment: „cum putem noi oare împlini astăzi aceste porunci dumnezeiești amintite de graiul Apostolului Neamurilor? Iată, iubiții mei fii duhovnicești, că în dreptele rânduieli statornicite de cârmuitorii Patriei noastre, noi găsim puțința de a trăi după învățătura Sfintei noastre Biserici și de a îndeplini datoriile noastre de creștini. Să luăm aminte la rânduiala așezată de Cârmuire, ca fiecare muncitor de pe ogoare să dea Statului o parte din roadele muncii lui. Predarea acestor cote de produse agricole este un minunat prilej ca fiecare credincios să poată îndeplini porunca Scripturii. Nu folosesc oare aceste cote la întreținerea bolnavilor din spitale, la hrana copiilor noștri aflați în școli, la ajutorarea celor în neputință de a le dobândi și la întreținerea ostașilor care apără pământul sfânt al patriei noastre, libertatea și independența Statului nostru? Dându-le la vreme, dându-le așa cum ni s-a cerut – după puterea fiecăruia – nu îndeplinim oare porunca Apostolului de «a purta sarcinile unii altora?»⁸ Este evidentă decadența exprimării, și noua matrice lexicală transformată în instrument de propagandă prin intermediul limbajului religios. Îngăduirea acestei semantici a fost singura soluție prin care putea fi salvată Biserica românească de la distrugere, pentru a nu se ajunge ca în cazul unor Biserici surori aflate în lagărul comunist. Nu vom insista asupra acestor cuvântări, care, desigur, lecturate ad literam provoacă anumite resentimente dar dacă observăm efortul de a răspunde atâtor exigențe în paralel cu sacrificiul pentru a salva cât mai multe suflete, vom înțelege ofranda pe care Patriarhul Justinian a oferit-o Bisericii lui Hristos.

Fiind un vizionar, părintele patriarh s-a ostenit să întărească corpul profesoral din școlile teologice, cu dascăli bine pregătiți, inițiind totodată și discipline noi, care să îi ajute pe viitori preoți în slujirea Bisericii. Bunăoară, începând cu anul 1956, cu prilejul deschiderii cursurilor universitare de la Institutul Teologic din București, se va preda un nou curs și anume „Curs practic de Medicină Generală cu aplicațiuni la activitatea pastorală a viitorilor preoți”. Motivul inițierii acestui curs este unul rezultat din experiența pastorală a părintelui Ioan Marina în parohia Băbeni-Vâlcea. „Ca preot la țară, am trecut personal prin asemenea situații și nu aflu în toată viața mea amintiri mai semnificative decât parohienii mei, care - drept recunoștință - îmi așezară chipul alături de sfintele icoane din casele lor. Cursul practic de Medicină Generală pe care îl inițiem anul acesta are menirea să pună pe studenții noștri în posesia unui mănunchi de cunoștințe din domeniul vast al medicinei preventive și terapeutice, de care să se ajute

⁸ Patriarhul Justinian Marina, *op.cit.*, București, 1952, p. 6.

în activitatea lor parohială, fiind în felul acesta și buni preoți ai lui Dumnezeu și factori de progres pentru sănătatea poporului.”⁹

Ocaziile în care patriarhul se adresa teologilor, preoților și călugărilor erau unicele enclave în care răzbea spiritul creștin. Dincolo de cuvântările oficioase recitate, vlădica simțea când este momentul să se adreseze poporului în stilu-i caracteristic, natural, condescendent, iubitor și părintesc. Aceste predici nu seamănă deloc cu fragmentele propagandei socialiste. Blândul păstor nu întrebuița fraze încărcate, construcții lexicale greoaie, ci vorbea liber din preaplinul inimii. De pildă, cu prilejul deschiderii cursurilor pastorale, în prezența a cinci sute de preoți, în plină propagandă atee, vlădica îi învăța pe cei tineri: „ca o părere a noastră, în ceea ce privește predica noastră, cateheza noastră și orice sfat și îndrumare date credincioșilor noștri, socotim că ele trebuie concentrate în scopul de a învăța pe credincioșii noștri rugăciunea, deci să cunoască cultul nostru, să-l învețe și să-l practice în toate împrejurările în care preotul oficiază.”¹⁰ Asemenea îndemnurilor patristice, Patriarhul Justinian a subliniat în cuvântările adresate preoților să accentueze raportul de interdependență dintre faptă și cuvânt. „Credincioșii noștri sunt foarte ascultători la sfaturile noastre, la predicile noastre; dar să fim convinși că o asemenea activitate predicatorială, oricât de măiestrit alcătuită, nu va putea sădea roade în sufletele lor, dacă nu vom deveni prin fapte concrete adevărul a ceea ce spunem. Credincioșii așteaptă de la preot o trăire a vieții cu adevărat creștină, doresc să vadă în preotul lor întruparea adevărului vieții evanghelice. Deci, preotul este urmărit de credincioșii săi în glăsuirea și comportarea lui. Așadar, evlavia pe care preotul o cere credincioșilor, trebuie să o aibă mai întâi el.”¹¹

Atenția patriarhului a fost îndreptată mai ales înspre monahi, el însuși considerând-se „un fiu și demn ucenic” al Frăsineiului și Cetățuiei. Ca elev premiant la Seminarul Sfântul Nicolae din Vâlcea, unde a intrat în urma concursului de admitere, fiind zece concurenți pe un loc, fratele Ioan a vizitat Mănăstirea Frăsinei din apropierea orașului, cunoscându-i pe părinții viețuitori și participând la slujbele de priveghere. A fost impresionat de viața și activitatea Sfântului Calinic, Episcop de Râmnic. Probabil acest sfânt a reprezentat modelul pastoral-misionar al viitorului patriarh, căci în vremea arhipăstoririi sale, sunt canonizați pentru prima dată sfinții români, printre care și Sfântul Ierarh Calinic, ale cărui sfinte moaște se aflau la Mănăstirea Cernica de lângă București. Legătura cu Frăsineiul s-a intensificat după ce părintele Ioan a rămas vădov prin decesul soției, având de crescut doi copii. De aici a deprins cum să colaboreze cu părinții monahi și cum să se

⁹ *Ibidem*, p. 175.

¹⁰ *Ibidem*, p. 187.

¹¹ *Ibidem*, p. 183.

îngrijească de sfintele mănăstiri. Cu toate că viața mănăstirească a avut de suferit din cauza decretului 410 din 1959 privind „reforma monahală”, prin care, din aproximativ 6400 de monahi și monahii, în mănăstiri trebuiau să rămână 2500, patriarhul a reușit să păstreze pe lângă atelierile patriarhiei și atelierile mănăstirești pe mulți dintre monahi, angajându-i și oferindu-le un venit. Bunăoară, recent am fost sunat telefonic de o cunoștință veche, monahia A, angajată odinioară în administrația mitropolitană transilvană, azi fiind pensionară și viețuitoare într-o mănăstire. Discutând despre preocupările mele, am întrebat-o câte ceva despre Patriarhul Justinian Marina. Maica nu se aștepta la o asemenea întrebare, apoi a răbufnit spunând: „a fost omul lui Dumnezeu, părinte!”

Dovada de necontestat a lucrării predicatoriale și pastorale a Patriarhului Justinian o reprezintă mărturiile colaboratorilor și a celor care au avut prilejul să-l cunoască. Unul dintre tinerii premianți ai școlii de teologie românească din anii 60-70 ai secolului trecut, viitorul pr. prof. dr. Emilian Cornițescu, dă mărturie despre darurile speciale pe care le avea patriarhul, în primul rând, dragostea pentru Dumnezeu și apoi pentru oameni și, în special, pentru tinerii râvnitori. Sunt evenimente unice în viața unui om și persoane care pot contribui decisiv la destinul unui om sau al mai multor oameni. Elevul, studentul și magistrandul Emilian, a fost apreciat de patriarh, fiind unul dintre tinerii eminenți ai școlii românești. La fel ca fratele său, Constantin Cornițescu, viitorul profesor universitar și rector al Facultății de Teologie din București, pr. Emilian Cornițescu a avut posibilitatea de a-l asculta și de a-l cunoaște pe părintele patriarh. Foarte rar se întâmplă ca doi frați să ajungă profesori universitari la aceeași facultate, însă râvna și capacitatea excepțională de pregătire teologică a acestora l-a determinat pe părintele patriarh să aprobe trimiterea tinerilor Cornițescu la burse în străinătate pentru a reprezenta țara și Biserica noastră. Astfel, unul studiază în Grecia, unde obține rezultate excepționale, fiind apreciat de dascălii și colegii greci, iar părintele Emilian este trimis la Ierusalim pentru a studia la Universitatea ebraică din Orașul sfânt. O parte din aceste amintiri sunt evocate cu respect și bucurie de părintele prof. univ. dr. Emilian Cornițescu¹². Astfel, în anul 1970, acesta este hirotonit diacon, în ziua de naștere a patriarhului, pentru ca apoi să fie angajat pe baza rezultatelor obținute, cu program de 8 ore, la Cancelaria Sfântului Sinod. Părintele Emilian povestește că la toate activitățile pe care le efectua împreună cu alți ostenitori angajați, era prezent și părintele patriarh care le vorbea timp îndelungat despre situația Bisericii. Nu de puține ori vorbea fără frică, „de interesele politice meschine

¹² E. Cornițescu, *Toponime și hidronime buzoiene și vrâncene*, Ed. Graph, București, 2017, p. 132-140.

de a lovi Biserica” ale unora. În timp ce alții îl caracterizau ca fiind „patriarhul roșu”, suspus puterii de stat, patriarhul se ostenea să aibă grijă de Biserică.

Cu altă ocazie, ne spune părintele profesor Cornițescu, „în perioada ianuarie 1970 și până în ianuarie 1974, când în calitate de salariat al Cancelariei Sfântului Sinod, veneam cu P.C. pr. Valdan Traian să amenajăm sala sinodală pentru sesiunea anuală sau pentru alte momente speciale, ne întâlneam cu părintele patriarh care venea să vadă cum se prezintă sala. Revenea și ne informa prin câte momente grele a trecut Biserica, dar pe toate le-a depășit cu succes, acuzând pe cei ce le provocau că erau niște «tâmpiți» și nu vor îngenunchea Biserica”¹³. Roadele osteneții patriarhului nu au întârziat să apară, căci în timpul vizitei în Țara Sfântă, cu prilejul întâlnirii patriarhului, și la Ierusalim și la București, cu Ministrul Cultelor Ițhac Raphael, traducătorul din și în ebraică a fost părintele Emilian, de altfel apreciat de evreii aflați în delegația oficială. Competența profesională a părintelui Cornițescu a depășit granițele țării. Dascălul ales de Patriarhul Justinian pentru a preda limba lui Iisus și teologia biblică a fost apreciat de comunitatea mozaică din țară și din străinătate. Astfel, în anul 1986, Consulul cultural al Ambasadei Israelului la București a participat la o oră de ebraică predată de părintele Emilian studenților teologi de la București. Relațiile Patriarhiei cu Țara Sfântă au fost consolidate prin strădania preotului Emilian Cornițescu, care, de altfel, până în prezent este cel mai cunoscut și apreciat teolog creștin român, depășindu-l chiar și pe părintele Grigore Pișculescu (Gala Galaction). Recent, în aprilie 2017, părintele Cornițescu a primit Diploma de excelență și Medalia Ierusalimului din partea Centrului cultural israeliano-român din Tel-Aviv, diplomă semnată de dl. Teșu Solomovici.

Revenind la cuvântările părintelui Patriarh Justinian, constatăm că, pe lângă cuvântările ocazionale de excepție, de fiecare dată când are ocazia, acesta revine la izvorul limpede al Sfintei Scripturi, la argumentele biblice pentru susținerea învățaturii creștine, la minunea Învierii Mântuitorului și a învierii noastre. Acesta nu ezită să vorbească, într-o epocă a ateismului militant, despre lumea văzută și lumea nevăzută, despre despărțirea sufletului de trup, despre sfârșitul lumii și judecata de obște, căci „sfârșitul lumii va veni atunci când Dumnezeu va hotări”¹⁴. În ultimii ani de slujire, observăm că predicile patriarhului se reîncarcă spiritual, devenind adevărate mărturisiri de credință. Pastorală la Praznicul Nașterii Domnului, din anul 1975, este o mărturie a credinței părintelui patriarh în preacinstirea Maicii Domnului: „să

¹³ *Ibidem*, pg. 135.

¹⁴ Patriarhul Justinian, *op.cit.*, București, 1976, p. 140.

nu uităm că de la căderea omului în păcat, ea a fost amintită în planul dumnezeirii ca mijlocitoare a mântuirii lumii, ea fiind cea care va zdrobi capul celui rău, care a făcut pe strămoșii noștri să piardă raiul”.

În concluzie, putem afirma că slujirea părintelui Patriarh Justinian a fost providențială pentru Biserica noastră și pentru neamul nostru românesc. Așa cum i-a fost viața, așa i-a fost și predica, după cum spune evanghelistul: „căci Cel pe Care L-a trimis Dumnezeu vorbește cuvintele lui Dumnezeu pentru că Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură” (Ioan, 3, 34).